

تفکر انتقادی از لوازم پیشرفت جامعه است/ اخلاق باید در فرآیند نقد مورد توجه قرار بگیرد

رئیس پژوهشکده فرهنگ و مطالعات اجتماعی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی گفت...

در گفتگو با مهر طرح شد؛

تفکر انتقادی از لوازم پیشرفت جامعه است/ اخلاق باید در فرآیند نقد مورد توجه قرار بگیرد

رئیس پژوهشکده فرهنگ و مطالعات اجتماعی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی گفت: هر مقداری نقادی ها به چارچوب و معیارهای اخلاقی نزدیک باشد و فرهنگ و آداب نقد را بیشتر رعایت کنیم خود به خود به نهادینه سازی این تفکر بیشتر کمک خواهیم کرد. حجت الاسلام علی ذوعلم در مورد اینکه چه نسبتی میان نهادینگی تفکر انتقادی و پیشرفت و توسعه یک جامعه وجود دارد به خبرنگار مهر گفت: اگر از زاویه نگاه اسلام به پیشرفت نگاه کنیم می بینیم همه ظرفیت های علمی و فکری و توانمندی های اجرایی عملیاتی جامعه باید در خدمت پیشرفت و تعالی قرار بگیرد.

وی افزود: طبعاً چون نظرات، کارشناسی ها و سلیقه ها متفاوت و مختلف است بدون یک گفتگوی سازنده و فعال بین دیدگاه های مختلف، نمی توانیم برای پیشرفت زمینه سازی بکنیم. در این فرایند خود به خود نقد، ارزیابی و ابراز نظرات متفاوت با دیدگاه هایی که در مسئولیت های اجرایی یا قانون گذاری وجود دارد یک امر طبیعی است. جامعه تا وقتی به یک سعه صدری نرسد که بتواند این تفاوت دیدگاه ها و نقدها را در خودش تحمل و هضم نکند نمی تواند به پیشرفت مورد نظر دست پیدا کند.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و مطالعات اجتماعی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی ادامه داد: به همین علت، بحث تفکر انتقادی و نگرش های نقادانه در عملکردها و دیدگاه ها یک مقدمه لازم برای رشد جامعه محسوب می شود. البته از طرف دیگر باید اخلاق نقد را هم در فرایند نقادی مورد توجه قرار دهیم و هدف از نقد را خالی کردن میدان از دیگران ندانیم. به نقد هم به عنوان یک تکلیف الهی و ملی برای اصلاح و پیشبرد امور و هم افکار و پختگی اندیشه ها نگاه شود.

ذوعلم در مورد اینکه در جامعه ما میزان نهادینگی تفکر انتقادی تا چه میزان است هم تصریح کرد: در حال حاضر در جامعه ما متأسفانه این تفکر در حد مطلوب نهادینه نشده است. البته نسبت به دهه های گذشته پیشرفت قابل توجهی داشته ایم. در قبل از انقلاب که اساساً زمینه نقد و انتقاد مهیا نبود و بعد از انقلاب با رویکردی که در نظام مردم سالاری دینی به وجود آمد و تفکرات حضرت امام(ره) و طرح مباحث جدی از سوی رهبری درباره ضرورت نقد و ایجاد یک فرایند و چرخه نقادی و نظریه پردازی این زمینه سازی بیشتر فراهم شده اما بیش از هر چیزی در این زمینه به فرهنگ سازی و ارتقای ظرفیت نیاز داریم.

وی افزود: بویژه در نخبگان و مسئولان و کسانی که صاحب حیطه ای از تأثیرگذاری و اختیارات حکومتی هستند هر کدام به نوبه خودشان اگر چه این پذیرش و سعه صدر را در رفتارها و سازمان خودشان در قواعد و مقررات رعایت بکنند به ارتقای ظرفیت های نقادی در جامعه و نهادینه سازی نقد کمک کرده اند. البته یکی از کاستی هایی که در این زمینه داریم عدم شفافیت سازی ضوابط و چارچوب هایی است که باید در این خصوص وجود داشته باشد که ضمن دفاع از حق فرهنگی، سیاسی و اجتماعی نقادان، آنان بتوانند در مقابل زیاده روی ها یا بی انصافی ها یا اغراض غیر منطقی که در نقد ممکن است وجود بیاید بتواند دفاع کنند و این حریم را حفظ کنند.

رئیس پژوهشکده فرهنگ و مطالعات اجتماعی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی ادامه داد: ما هر مقداری نقادی هایمان به آن چارچوب ها و معیارهای اخلاقی، بیشتر همراه باشد و فرهنگ و آداب نقد را بیشتر رعایت کنیم خود به خود به نهادینه سازی این تفکر بیشتر کمک خواهیم کرد.

ذوعلم در مورد اینکه چه سازمان ها و نهادهایی در نهادینه کردن تفکر انتقادی در جامعه می توانند نقش مهمی داشته باشند هم تصریح کرد: بخش عمده ای از وظیفه بر عهده دستگاه هایی است که کار فرهنگی انجام می دهند. رسانه ملی، دستگاه های تبلیغی و مراکز حوزوی و آموزشی و علمی ما در این زمینه نقش اول را دارند. در آموزش و پرورش و دانشگاه ها اگر این زمینه را مهیا کنیم که دانش آموزان و دانشجویان بتوانند در فضای درسی خودشان اظهارنظر و ارزیابی و نقد بکنند خود به خود به این تربیت فرهنگی درباره نقادی می توانیم دست یابیم. در کنار اینها دستگاه های مجموعه قضایی می توانند ضمن دفاع از حقوق دستگاه های دیگر و مردم و حریم مسئولان درعین حال از گسترش فضای نقد در جامعه استقبال و آن را تقویت بکنند.

وی یادآورد: بیش از دستگاه های قضایی و در کنار دستگاه های فرهنگی، مدیران اجرایی جامعه هستند که در سطوح مختلف

جامعه نقش اساسی ایفا می کنند. گاهی توجه مان در بحث نقادی متوجه رده های بالای حکومتی است، ولی نقدپذیری مسئولان شهری و سیاسی منطقه ای و بخش های مختلف می تواند در فضای اداری خودشان بسیار مهم باشد. اکنون شاهد این هستیم که در فضای اداری ما تحمل نقد کارشناسانه از سوی کارشناسان آن مجموعه بسیار ضعیف است. بعضی از مدیران متأسفانه به دنبال آن هستند که مجموعه معاونین و مدیران زیرمجموعه و کارشناسانشان تابع نظرات آنها باشند و بدون استدلال دیدگاه های آنها را بپذیرند. در واقع یک چرخه تعامل کارشناسی علمی و منصفانه در درون دستگاه های نظام ما بین مدیران و کارشناسان و لایه های مختلف آنجا خودش به ار تقای فرهنگ نقد در جامعه و نهادینه کردن تفکر انتقادی کمک می کند.